

Forfatter: Paludan-Müller, Fr.

Titel: Udrag fra Dandserinden

Citation: Paludan-Müller, Fr.: "Dandserinden", i Paludan-Müller, Fr.: *Dandserinden*, udg. af Berit Ziegler, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1991, s. 128. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-paludanm04-shoot-idm140348531933696/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Dandserinden

ten, dels på grund af samfundets indblanding, skuffes hun i sine forventninger til livet og ender i en fortvivlet sjælstilstand langt fra Gud som sindssyg (291.1-2, 385). Fortælleren synes, at »det Sande hendes Blik forfeiler« (399.5), fordi hun blændes af fænomenerne i verden og ikke længere ser gudsiden bag, men hun fascineres dybt af hendes udvikling fra en naiv, harmonisk pige til en splittet, »interessant« kvinde.

Charles ligner tilsyneladende helten i triviallitteraturen: den unge og smukke greve. Ved nærmere eftersyn nuanceres billedet, for eksempel når Charles beskrives som en talentløs fløjtespiller, der ovenikøbet er »genegen til Forkjølelse« (144.8), og man forstår, at fortælleren tager ironisk distance til den mandlige »helt«. Charles elsker ikke Dione, men går efter en »interessant« oplevelse, hvor han først presser hende til at ofre sin uskyld: »Grænne! Du, / Som lukker Øret til for Længsels Hu, / Hvis stolte Bryst vil ingen Bønner føie« (266.2-4; Paludan-Müller udelod støtten i udgaverne fra 1847-72, fordi den var for vovet). Så snart hun overvindes, mister Charles interessen for sit objekt ligesom Johannes i Kierkegaards *Førførelses Dagbog*. Charles' svigt skyldes dog ikke en bevidst handling som Johannes', men en medfødt dårlig karakter: »Svagheds« (303.1). Hans hjerte banker »fuldt af Følelse« (144.7), hvilket både kan være godt og dårligt, fordi det viser, at hans indre stadig har sans for gudsiden, men samtidig gør følelserne ham karaktersvag – et nemt offer for andres manipulation: »Og Verdens Stemme fanger nu hans Øre, / Thi Moden har Dione Ryggen vendt« (305.1-2), og han dirigeres let af sin ærgerrige moder, der vil have ham gift med den rige Fine. Når hans hjerte til sidst »sprænger alle Hensyns Baand« (315.5), og han planlægger at gifte sig med Dione, nøler »kun hans Villie« (316.5). Charles har den for en helt så usædvanlige blødhed tilfælles med Paludan-Müllers senere Adam Homo, hvis gravsten forkynder: »Her hviler Adam Homo med den blide Aand, / Baron, Geheimraad, Ridder af det hvide Baand«.

Marles repræsenterer alt det negative og dæmoniske i mennesket, der leder til andres fordærv. Han ligner en skurk (146), og i bedste litterære tradition svarer hans hæslige ydre til hans begsorte sjæl og fordærvede hjerte (145.3). Marles er en dreven, »interessant« forfører, der ikke går af vejen for at kurtuere Dione, selv om han er gift. Han kan ses som en ældre udgave af Charles, der viser, hvordan Charles ville udvikle sig, hvis han havde giftet sig med Fine. Men han kan

også ses som Charles' alter ego, jævnfør deres næsten identiske navne og præsentationen af dem side om side som konkurrenter om Diones gunst (142). Efter at have været ude af næsten hele historien dukker Marles pludselig op i Charles' valgsituation mellem Fine og Dione og fungerer som en udspaltning af Charles' negative side. Lognehistorien om, at Marles holder Dione som elskerinde, giver Charles dårlig samvittighed, fordi den blot illustrerer, hvad Charles selv har gjort, men den gør ham også vred. Da Charles beslutter sig til at duellere for sin egen og Diones ære, som han selv har smudset til, følger han falske værdier, idet denne verdens æresbegreber stærkt nedvurderes af fortælleren (336-337). Således anskuet taber Charles og dør, fordi hans skygge, Maries, er for stærk.

Diones og Charles' kærlighed har kun mulighed for at eksistere, hvis den kan holde sig uden for al berøring med samfundslivet, men det kyniske og overfladiske københavnske selskabsliv ødelægger alt, så snart forbindelsen bliver kendt, og det hele ender som en tragedie. Charles' moder, »Fru Grevinden« (306.1), kan således ses som en negativ inkarnation af samfundet, idet hun er snobbet, grisk, »intriquant« (306.5), kunstig og falsk. Hun modarbejder sønnens kærlighed, fordi Dione tilhører en dengang foragtet klasse, teaterfolket, og giver i stedet den viljesvage søn i køb til det gode parti, excellencens latterlige datter, Fine: »Hvis Sjæl var lille, men hvis Krop var lang« (310.8). Omgivelserne skalter og valter med Diones liv ved først at tilbede hende for derefter at vende hende ryggen som et umoderne objekt. Først da Charles dør, og Dione bliver syg, får københavnernes lidt medfølelse for den forældreløse pige: »Og hun, hvem hele Verden nys rev ned,/ Blev Gjenstand nu for Alles Kjerlighed.« (390.7-8) – men da er det for sent. Konklusionen må blive, at alle mennesker, selv de bedste og adleste, vil falde.

Dione og Charles' historie er »interessant«, fordi det erotiske, men også tragiske emne dengang virkede overraskende og pirrende på det snævre samfund, der aldrig kunne tænkes at gøre det samme som hovedpersonerne. Men *Dandserinden* er mere end tom underholdning, for bag den måske lidt overfladiske historie skjuler sig mange alvorlige tanker, og når de står klare for os, får det hele først sin egentlige mening.